

نومرو : ۷۳

اجتهاد

اداره خانه

ایستانبول . جفال اوغلنده

دائرة اجتہاد

Idjtihad Constantinople

دوردنجی سنه

حریت فکریه یه خادم

نجشبه کونلری چیقار اجتماعی، ادبی مجموعه

مدیر مرخص : الہامی صفا

آبونه

سنه لك آلتی آیلق

تورکیا ایچین ۴۰ غروش ۲۵ غروش
ممالك اجنبیه ایچین ۱۰ فرانق ۶ فرانق

نسخه سی ۵۰ یارم

۲۵ تموز ۱۳۲۹

برکلبکه

(وردس - ورد)

«ياقینمده دور فرار ایته ! براز دها کوزلرمک
اؤکنده بولک؛ سنکله ای صباوتمک وقعه نویسی، نه اوزون
مکالمه لر ایتمک ایسترم؛

یاقین یاقین اوج دها آیرلما ! اولمش زمانلر سنده
جانلانور، سن ای مخلوق ظریف وشاطر، قلبه آغر
وجدی بر خیالی، بابامک عاقله سنی کتیر یورسک !
اوخ لطیف، نه قدر لطیف ایدی اوکونلر! اوکونلرکه:
چو جقلق او یونلر من ایچنده هم شیرم (امیلی) ایله بن
برابر کلبکی قوالاردق. بن سراپا بر آوجی صولتیه اولک
اوزینه قوشاز، آتیلرله، صیچرامه لر ایله آتی
بو کوردلن دن چالی به تعقیب ایدر ایدم. لکن، هم شیرم
—الله محبت ایتسین— آنک قنادرنده کی توزی سیلکمکدن
بیله قورقاردی !»

علی رضا سبغی

استانبولده کنجلك

آچایلم، ده گیلی؛ بو مملکتک مقدراتی سوبله یه،
بو مملکتک سیأت سیاهندن خبرلر وهره ن کتاب عطالتک
بو دوینوسز یاراغتی آچایلمی؟ خایبر، قارلرمدن عفو نیاز
ئده رم؛ بن بوگون بیراز بو بختله قارشى قارشى به قالى
ایستیورم. فقط حس ئدیورم: نظرلر، سرنامه اوزم رنده،
اونی غریب بولان بیر تفکر ایله بیراز توقف ئدیور. لکن
عثمانی ممالکنک بو جاقلرنده، عثمانی دیارینک پای تختنده اولسون
«کنجلك» ظنی وهره بیله جک تام بیر تمثال ویر ادعا هنوز
وجودیاب اولمشیدر؟ آکلامق ایستیورم: بوراده شبابک
وجودیخی تخیل ئده نلر، بوراده عاصی ویر وقار متواضع
ایله متجلی، حقیقه او یانیق، صحیحاً او یانیق، وجداناً وفکرآ
او یانیق بیر «شباب» ک وجودینه اعتماد ئده نلر وارمیدر؟
وبوراده «کنجلك» وارمیدر؟.. آه! سورمام بونی...
سورمام بونی کندیبه... بوقسه بتمک، خیالک گوزلری
اؤکنده یینه کوپوکدن بیر بالون تمیل ئتمک واونی قلمک
بولانیق، زهرلی، متأثر نظرلریله سیر ئیله مک مرارته
قاناعتمایم!... سوبله ییکز بانا: بوراده «شباب» ی تشکیل
ئده نلر کیملر، هانکی هیولالردر؟ استانبولده بیر قرائتخانه به

گیریکز ودقت ئدییکز: ایسته بیر ماصه، بیر قاچ، بیر چوق
ماصله لر اطرافنده نه قنادر گنجلر طوبلا نمشدر؛ و آرالنده نه قنادر
حار و خیرچین مناقشه لر یاپیلیور. بونی، بو حرارتی و بو
جوشقونلانی ملی، علمی، وطنک دردلری ایچین صیرلایان
بیرمدافعه نك بیر مباحثه نك محیطندن ی توله ئدیور صانیورسکز؟
نه خسران!.. بو، بو اومدوغکز شی ده گیل. بونلر
اومدوغکز اصیل و پر حس مذاکره لردن ده گیل!.. آه،
بیلمیرمیسکز بونلر نه در؟ چیغرنندن چیغمش بعضی بی قدرت سفیلر
گوروروزکه قازانچی اؤنده به کلین اولادینه، رفیقه سته،
عائله سنک تهرین جروحنه بذل ئتمه ز، بیردقیقه لقی، بیر کونلک،
بیر کیجه لک بیر سفیل و عقیم منصبنه توجه ئده ر و... فالته،
رهالری گتیره ن دها ته هائل خرابیلر علاوه ئیله ر. وسوکر!
بیز بونلری تعیب ئده رز، تدلیل ئده ر. تشنیع ئده رز...
اووچ، گورمیورمیسکز: بیر ده گیل، بیگ ده گیل. بیلمیریم
قاچ میلیون اوجاغنک و قاچ میلیون خرابه سنک، احتیاجدن
اینله دیکی بوتون شو وطنک رنک هول ایله بولاشمش، آج
و محتاج زمینلرینه لاقید، دها بو جاقلرنده «قومار» ک آلچاق
ذوقیه. آلچاق وزهرین ذوقیه وجدانلرخی بسله مش گنجلری
گورمیورمیسکز؟.. گورمگه مجبور اولدوغی معنوی، مادی
وظیفه لری سنبیله اصلا بوش و قتلری قالماسی اقتضا ئده رکن
گوندوزلرخی و کیجه لرخی «قومار» ک مجنون و مغرب دیکه نر یله
اولدورن؛ بو دیکنلرله و بو افنالرله پک بوپوک، اؤک بوپوک
ماؤاسنه و عائله سته، یعنی طوبراغنه و امته خیانت ئده ن،
جنایت ئده ن گنجلری، سز بو بدبختلری گورمیورمیسکز؟..
نه ده دییکز: قرائتخانه ده بوغر و بلردن، بو مختصر غروب لردن
باشقه بیر لوحه یوقی؟... بن انکار ئتمه دم: باقیکز، ایسته
بیر قاچ ماصه ده یینه باغریشمار؛ فضله یوکسله ن، فقط هبسی
جاهل و عنود بیر شخصی نغمه صاووران سسلر وار. آه،
خایبر، یاقلاشاییکز، دیکله مه ییکز، اونلری ده دیکله مه ییکز!
اوراده ده زهرلر یوزو یور؛ اوراده ده، صابک دولک بونون
خارجی و داخلی مخابرات مکتومه سنی بولمش، اوقومش و ایچمش
گیبی انسانیتک رفتارین الملیسی حقنده نظر یله ر، قانونلر سوبله مک
کیمسه به وهره یه ن وظیفه ناشناس، شاماناجی و گوزلری عمای
خود پرستیدن بولانمش علیل گنجلر گوره جکسکز... دیکله مه.
یکز؛ اوراده ده آلداتان و آلداتان جوشش وار؛ اوراده،
اونلر ده ده جوشش، سقوط و خسران و اهانت واردر.
یاقلاشاییکز!...

ریم! شو دوت، بش ییل ایچنده بو یوزدن چارپشمش
نه قنادر رفیقلر، بو یوزدن بیرى بیرنه حق سرجه خاش اولمش
نه قنادر قارده شلر گوردوکز، و بو یوزدن بابالرینه قارشى عاصی
اولمش نه قنادر چو قنلر ایشیتدییکز، ده گیلی؟...

مکاتب عالیہ دن ، حتی بعض اجنبی مکاتب عالیہ سندن پیرندن
بیله مأذون اولاجق قادار ادوار تحصیلہ گچیرمش ، یاشامش
اولدوغی و پک چوغی مستقلاً ، تکاپوسز یاشایاجق صورتده
ثروته صاحب بولوندوغی حالده یینه یالکز و هپ مأموریتی
دوشونمہ سین ؛ بش ، آلتی یوز غروشلق بیر منصب ایچین
چیلدیرمش اولاسین ؛ و بیگ غروشلق بیر موقع رسمی بی ،
حریتله و بیگ دورلو فائده لر بخش و تلقینله قازانه چی و قازا
ندیراجنی بیر مکسب شخصی به ، بیر مؤسسہ مدنیہ و میخانیکیه به
ترجیح نه دیلمہ سین ؟ ...

داها ، داها سوله ییم : بیر مأموریتہ یرله شد کدن سوکرا
تکرار کتابلرینه عودت نه دن ، تکرار تحصیل و تدقیقاتنده
دوام نه تمک قاتلانان گنجلر گوردو کز می ؟ ... آه ایشته دها
دونکی اجنبی سونکولری قارشینده چهره سنده صمی
اندیشه و مام خطلری چیزلش سننده عزم و انتقام آهنکری
قطعاً برلشمش کنجلر کوردیکز می ؟

بن گوردم ؛ غایت آزی مستنا ، بن ، داها شیمیدین :
« جاتم ، آرتیق آناتولویه باقالی ! گیدن گیتدی ، روم ایلی دن
بحث نه تمک قاپوسی بزم ایچین ابدیاً قاپاندی . » دییه نه قادار
گنجلر گوردم . حالبوکه بونلر ، هرکون ، فرصت کلنجه ،
أوروپانک ، أوروپا اقوامنک ترقیاتندن ، أوروپا اقوامنک رزم
و جزمندن . دیو - اندام آدیملرندن ، و سوکرا فرانسزلرک
آلساس - لورنه ای الاکن اونو قاتلرندن دم و ورورلر ؛ بوتون
بیر ساخته ، جعلی ، عادی طلاقته بونلری صایه صایه بیتیره مزلر ؛
و بومعلوما تبحلیق ، بو آزر جیلک ، بوانائی ره قلاجیلق اوزره رینه
بیر ایکی شعورسز اشارت تقدیرده مخاطب اولونجه کندی
کندیلرینه سوله نیرلر : « بن مفکرم ! » .

غرور . . . بو جاهلانه غرور . . . دقت نه دیورم بوحالی
سوک زمانلرده اوروپادن گلش بعض شا کردلر و بعضی
مأذون افندیلرده گوردم ؛ و اونلرله مصاحبتدن حاصل
اولان حیسانی تحلیل نه تدم : اوروپانک اقالیم نور و حشمتندن ،
بوتون اونلرده کی فیضلری کندینک ایچمش اولاسی حسابنه ،
بحث نه دهر ، سوله ره ؛ سوکرا اورالرده کی شخصی آکله نه لرخی ،
شوقلری ، خنده لرخی آکلاتیر ؛ و دها سوکرا آکلا شیلرکه
بو افندیده هیچ بیر أمل جدی ، جدی و ملی هیچ بیر أمل
تعلیمی تحتنده اولمایارق ؛ بوده آنجاق بیلکی جیلک طاسلامق ،
« راحت قازانمی » ، سفیه نشانه لر طویلامق ایچین مأموریت
پندنه یورولویور . . .

قناعتم شوکه : معارف نظارتی ، شیمیدی به قادار عربده
ادامه تحصیللری ایچین گونده ردیکی طلبه بی یالکز امتحان ایله ،
مسابقه ایله انتخاب نه تمکده ؛ او جو جو غک او شا کردک ،
او گنجک روحی و قاراقته رینی ده میزان ترجیحنه قویارق

قوتی ، خلاصی ، زندگی بی و عرفانی سیاسته گوتوره او
سیاستیچیلردن ده قاجیکز و جیقیکز ! ...

سوقانده . جاده ده : « اذعان ! » ده دیکز ، « ذکا ! »
ده دیکز ، « شباب ، شباب ! » ده دیکز . . . ایشته شبابک منور
عنصرلرندن بیر قاجنی گورو یورسکز : صباحدن بهری ، قاج
دفعه یا سوزله ، یاسکوتله قوغولدوغی حالده حالا بیر قادینک ،
بیر قاج قادینک مشعله عصمتی چالمق و قیرمق « افتراس » یله
مغلول ، متذلل و بی حیا ، قوشو یورلر . . .

عفو نه دیک : حساسیتندن ، احتیاجندن ، احتیاج پرستشدن
بیر ده آکلا یورم ، فقط . بو قادار حیاسزلقلر و عزت نفس
بیلمه بن بی حیا افتراسلر . . . خایر ، بونی آکلا یاماز سه معذور
گورو کز . . .

پک اوغلی نک منابع ذوق ولوثی قازانچلریزک نسبتسز بیر
منطقه هباسیدر ؛ استانبول گنجلرینک ، استانبول تورک نسلنک
و تورک استعدادنک دولماز بیر ره مراریدر ؛ « گنجک » قوت
و صحتک بیر ره کومولدیکی بر در .

یاباجق نه قادار وظیفه لریمز ، گوره جک نه قادار عبرت لریمز
وارکن ، دیگله به جک نه قادار آیتلریمز و بر آیین دزدلریمز وارکن
بز ساده آرزغین حظوظ ، چیلدیرمش اشواق ایچنده یوزمک
ایستیوروز . هانکی یوزله ، هانکی جرآنله و هانکی وجدان
ایله ؟ ...

گنجک ، گنجک بومیدر ؟ هجران ایله اوکته دوکدو کز
آلامکز قارشیه ساخته بیر آدای قبولدن سوکرا استهزایر صاحبان
قاج دانه گنج گوسته ره بیلیرسکز ؟ مملکتنک سفالته قلمندن
صیزلایان . بوگا دوا بولایی دوشونهن . مملکتنده جدی بیر
تکامل ملی حاضر لاق ایستیه بن ؛ وجودینی ، اقتدارینی ، ثروتی
و مساعیسی مملکتنه زنیکنک و سعادت فدانلری نه تمک بولنده
فدا نه تمه بی تصمیه نه دن و بویله مشکور تصوراتی کندینسه آک
صمی بیر ایده آل نه دینرک بونی میدانه ، صحنه فعله گه تیرمک
آتشیه چیرینان قاج دانه گنج گوردو کز ؟ ...

نصب نه دیلیدیکی بیر مکتب معلمکنه - ساده نظمین
اضطرار و حرص ایچین ده گیل - طلبه سی اوزره رنده مؤید ،
آتشین ، جوهرین احتیاسات ملیه ، جدأ پرستش ترقی و تبیع
ایقاط نه تمک ایچین شتاب نه دن ، و بونی غایه نه دینهن ، بونی
حقیه و بویله تطبیق نه ده بیلیم ایچین اولدن پلانلر ، مه تودلر
حاضر لاقله دماغی و کیفی یورمایه قاتلا نمش اولان قاج دانه
گنج ایشیتدیکز ؟ سوله ییکز بانا ! ...

خایر ، قاج دانه استانبول گنجی گوردو کز که ، بیر خدمت
حقیقه املیه ده گیل . نفع ذاتیسی الجاسیله اولسون استانبولدن ،
استانبول دیارنده کی مراکز سفاهتدن بیر زمان ایچین آیریلایه
رضا گوسته رسین ؟ و قاج دانه پای تحت گنجنه راست کلدیکز که

و آتە يىنىڭ آرقادا شلارمىدىن اولان ايكي برادرلار كە ئالە سىندىن
بر كوچوك خانمە ايلك عشقى تىجرىيە ايتىم .

« بو كوچوك خانم ، لطيف ، جاذبە دار ، او قادار
پر دعوت بر جاذبە ايله طراوتدار كە ، اوز رمدە عظيم بر
تأثير اجرا ايتدى . بوندىن آلدېغىم حسيات ايله اويلە
بر الم دويدىم كە : آرتق اوندن صوكر اكيلردە دخى ،
اوزون مناوبات ايله ، بوسويلە يە جكم حالە دوام ايتدى
كىتدى . . . عميق و مغند بر حزن . . . دائما بر صنم عشق
آرامق حزن عميق و مغندى . . . و بولور بولماز ، اوندن
فرار . برشى كە : نە اسم و یرە جكمى بن دە بيلمە يورم .
بر ايكي دقيقە برابر بولونور سەم ، - كە ، اصلا ايكيىمىز
يالکىز بولوناماز دق ، بو فکىردە اصلا يانا كەلەدى ، دائما اونك
متعلقا قىلالبالى اىچىندە اولدىنى و قىلردە مجلسلىرىنە كىرەردىم . -
بويلە ايكن دخى ، اوندن اوزاق بولونور دىم . صوكر ،
شەرە عودندە ، كونلر جە اورايە بورايە ، بوتون جادەلرە ،
سوقاقلرە قوشمق ، اونى كچر كن كورمك ايسىتمك ،
والا تىن جادە سىندى ، يوق جتادللادىن كچر كن كورمك
ايچون قوشمق ، قوشارق دولاشمق . . . ونهايت ، بوتون
بوايشلىرى ، بومؤبد الملىرى ، مؤبد استادىمىز پە ترارقا (۱)

(۱) پە ترارقا [فرانسىسكو] : ايتاليان بويوك شاعرلر ك
دوردنجىسىدۇر . آرجودە ۱۳۰۴ دە دوغمىشۇر . چوق زمان
آوينىدە ياشايدۇق « مادوننا لا ئورا » نى اورادە طانىمىشۇر .
آثار تارىخىيە ، فلسفيە ، لاتىنچە بر منظومە مؤلفىدۇر : آفرىقا ،
دى ئودى ، اشعار الخ اونك خاصە شەرت شاعرانەسى
« قانسونىرە » سىندىدۇر كە : بونى لا ئورانك نامنە يازمىشۇر .
صوك ايام حياتنە قادار بو عشق ايله يانمىش ، فریاد ايتىشۇر .
۱۳۴۸ دە لا ئورانك وفاتى خبرى ، شاعرى آنتىلر اىچىندە
آغلانمىشۇر . آرتق حياتىدە دە مایوس ، وندىكە كىدەرك
كتىبخانە سنى بىلدە يە ھىدە ايتىدۇن صوكر ، ۱۳۷۴ دە آركە دە
أولمىشۇر .

پە ترارقا ايچون آلفىەرى ، « حكمدار وادىيات » ندە :
« لىجە مەزە فوقنە چىقىلمق غىرىمىكن كورونى بو علوى آھنى
و یرەرك ، وجىبنا نە اولان زمان حاضر لسانلرخى زمان قدىمك
ألك كوزل ايكي لسانك سربازانە لكىنە تقرب ايتك نە قادار مكن
ايسە بو شاعر پە ترارقادە لسانىزى او خصائل ممتازە يە اوقادار

سچە نكندە خطا نە مىشۇر . مملكتندە كى خود كاملق ، بو مملكتندە كى
پر جەل و پر رىا خود كاملق و خود كاملر يە تىشیر . قلب و وجدانى
تربىيە نە دىلە مىش انسانلر ك دماغلىرىنە ، اجنبى زمينلر ندە دە فضلە
مطالە حوالەلرى دولدورما يە گلىشى گوزەل مشوق ، واسطە اولق ،
بو طوپىراغك اوستىندە و بو امتك جسدندە كى مرض اخلاقى نى
تقرر و تأييد نە مكنن باشقە بىر شىلە مى تىجە ياب اولور ؟ . .
غرور . . . چاهلانە غرور . . . رېم . بو ملعون جىرى نەك
تأثير يە استانبولدە بىلەم قاچ بىك اديب و شاعر تورەدى ! . .
قنونك آفاق تعمىقات و تصعيقات اىچىندە يورولماي ، آراماي ،
يوزمەنى پك چوق عسرت - قرىن كوروب دە ادييات و صنعتى
قولاي بولانلر ؟ ادييات و صنعتى - اوزون ، دەرین ، حتى
نیم سطحى تبعات و مطالعاتە گىرىشمە دن باشە چىقارا بىلە جگىرخى
خیال نە دە نلر و بونول اوستىندە قابليت فطرىيە نك دە لزومى
دوشونمە دن پىشكىلنلر نە قادار زوالىدۇر ! . . .

بونلر ، يا بوفكر ايله شوخىابانك بولجىسى اولق ايسىتەرلر ، يا خود
اوج جلە يى دە گىل ، ايكي عادى تركىي بىر یرە گتیرە جگىنى كسىدۇر
كسىدۇر مەز ، مشهور اولق و قازانق اميدىلە . . . و ايشىتە بونقە دە
أك مدەش بىر سقوط ، مسخرەلق سوداسىلە أك مەلك بىر
زەر ، محيطە دە تلقىچ فساد نە مكنە باشلار . صوك يىللىرىمىز
بويلە اثرلرى چوق قوجاقلادى ، و يكى اوقومايى اوكرە مىش
مراقلى چو جوقلرە و مراقلى گنج قىزلرە و قادىنلرە او اثرلردىن
قوجاق قوجاق جركابە دولدى .

گنجلر ايشىتە بونلرى ياپييور : استانبول گنجلكك
بويوك بىر قسى ايشىتە بويلە عقيم و زهرىن بىر خود پىشلككە ،
مشوم ، سياه . بى عىرت بىر كسوة اىچىندە تىجلى نە مكن
ايسىتور . . . بو گنجلكمىدۇر ؟ آكلامق ايسىتورم :
پايتختك شىبان و شبابى بومىدۇر ؟ . . . نە يازىق ! استانبول
گنجلر نك نە قادار چوغى نوع نوع بىرەر تفاقلك ، بىرەر
عبرتلىكك ، بىرەر اوقونك لىدجەل اورخاوندە سالان بىورلر . . .
شىمدى نە گىلسىن ، او نىكىنك قولاغنە گىزلى بىر شى
سويلە يە جكم :

— عزيزم ، يانا سويلەرمىسكۇر : بو مملكتك بو گنجلككە ،
بو شىبابىز قلە و قندە ايلەرلە مكنە مجالى وارمىدۇر ؟ . . .

صفوت عرفى

آلفىەرى نك كىنجلكى - عشقلىرى . .

آلفىەرى ، ايلك عشقنى ، و قىبما آقادميا حياتىلە
ايلك سياحتى شويلە يازييور :
« بر صيفىە حياتندە ، نىم اك خصوصى دوستلرمىدىن ،